

شماره ۵۱۹۹۱
تاریخ ۶۵۷۰۱/۱
۱۴۰۵/۵/۲۰

بسمه تعالی
«با صلوات بر محمد و آل محمد»

جناب آقای دکتر قالیباف
رئیس محترم مجلس شورای اسلامی

سلام علیکم

در اجرای اصول (۷۷) و (۱۲۵) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران «لایحه معاهده (کنوانسیون) وضعیت حقوقی دریای خزر» که به پیشنهاد وزارت امور خارجه، در جلسه ۱۴۰۵/۴/۳۱ هیئت وزیران به تصویب رسیده است، برای انجام تشریفات قانونی با قید "اولویت" به پیوست تقدیم می شود.

معاونت تدوین، تحقیق و انتشار قوانین و مقررات

مسعود پزشکیان
رئیس جمهور

رونوشت: دفتر رئیس جمهور، دفتر معاون اول رئیس جمهور، شورای نگهبان، معاونت حقوقی رئیس جمهور، معاونت امور مجلس رئیس جمهور، وزارت امور خارجه، دبیرخانه شورای اطلاع رسانی دولت و دفتر هیئت دولت. (۲۱۰۴۵۳۶۶)

بسمه تعالی

مقدمه توجیهی:

با توجه به اهمیت دریای خزر برای کشورهای ساحلی و با در نظر گرفتن فضای همکاری، حسن همجواری و تفاهم متقابل بین طرفها و با پیروی از تمایل به تعمیق و گسترش روابط و با تأکید بر اینکه حل مسائل مربوط به دریای خزر در صلاحیت انحصار طرفهاست، لایحه زیر برای طی تشریفات قانونی تقدیم می شود:

لایحه معاهده (کنوانسیون) وضعیت حقوقی دریای خزر

ماده واحده- معاهده (کنوانسیون) وضعیت حقوقی دریای خزر مشتمل بر یک مقدمه و بیست و چهار ماده و ضmann به شرح پیوست تصویب و اجازه مبادله اسناد آن داده می شود.

رئیس جمهور

وزیر امور خارجه

معاهده (کنوانسیون) وضعیت حقوقی دریای خزر

اعضای این معاهده (کنوانسیون)، کشورهای ساحلی دریای خزر - جمهوری آذربایجان، جمهوری اسلامی ایران، جمهوری قزاقستان، فدراسیون روسیه و ترکمنستان - که از این پس «طرف‌ها» نامیده می‌شوند، با استناد به اصول و موازین منشور ملل متحد و حقوق بین‌الملل، با در نظر گرفتن فضای همکاری، حسن همجواری و تفاهم متقابل بین طرف‌ها، با پیروی از تمایل به تعمیق و گسترش روابط مبتنی بر حسن همجواری بین طرف‌ها، با در نظر گرفتن این واقعیت که دریای خزر برای طرف‌ها دارای اهمیت حیاتی می‌باشد و اینکه فقط آنها از حقوق حاکمه نسبت به دریای خزر و منابع آن برخوردار هستند، با تأکید بر اینکه حل مسائل مربوط به دریای خزر در صلاحیت انحصاری طرف‌ها است، با شناسایی اهمیت سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دریای خزر، با آگاهی از مسئولیت خود در قبال نسل حاضر و نسل‌های آینده برای حفظ دریای خزر و توسعه پایدار منطقه،

متقاعد از اینکه این معاهده (کنوانسیون) توسعه و تقویت همکاری بین طرف‌ها را تسهیل خواهد کرد و استفاده از دریای خزر برای اهداف صلح‌جویانه و مدیریت بخردانه منابع آن و نیز اکتشاف، حمایت و حفاظت از محیط‌زیست آن را ارتقاء می‌دهد، با تلاش در جهت ایجاد شرایط مساعد به منظور توسعه همکاری اقتصادی سودمند متقابل در دریای خزر، با در نظر گرفتن تغییرات و فرآیندهای به وقوع پیوسته در منطقه دریای خزر در سطوح سیاست سرزمینی (ژئوپلیتیک) و ملی، ترتیبات موجود بین طرف‌ها و در این رابطه نیاز به تقویت نظام حقوقی دریای خزر، به شرح زیر توافق نمودند:

ماده ۱

از نظر این معاهده (کنوانسیون)، اصطلاحات زیر به این معنی خواهد بود:

«دریای خزر»: توده آبی محصور شده به وسیله قلمرو خشکی طرف‌ها و ترسیم شده بر روی نقشه‌های ناوبری دریایی منتشره توسط اداره کل ناوبری و اقیانوس‌شناسی وزارت دفاع فدراسیون روسیه، سن‌پترزبورگ، با مقیاس ۱/۷۵۰۰۰۰ به شماره ۳۱۰۰۳، نشر بایگانی مورخ ۱۳۷۶/۱/۲۸ (برابر با ۱۹۹۷/۴/۱۷)، منتشر شده در سال ۱۳۷۷ (برابر با ۱۹۹۸)، شماره ۳۱۰۰۴، نشر بایگانی مورخ ۱۳۷۷/۴/۱۳ (برابر با ۱۹۹۸/۷/۴)، منتشر شده در سال ۱۳۷۸ (برابر با ۱۹۹۹)، شماره ۳۱۰۰۵، نشر بایگانی مورخ ۱۳۷۵/۸/۲۶ (۱۹۹۶/۱۱/۱۶)، منتشر شده در سال ۱۳۷۷ (برابر با ۱۹۹۸) که رونوشت مصدق آنها پیوست این معاهده (کنوانسیون) و جزء لاینفک آن می‌باشد.

«خط مبدأ»: خطی است که از خطوط مبدأ عادی و مستقیم تشکیل شده است.

«خط مبدأ عادی»: خط سطح میانگین چندین ساله دریای خزر در نقطه منهای ۲۸/۰ متر داده سطح دریای بالتیک ۱۳۷۶ (برابر با ۱۹۷۷) از نقطه صفر فووت اشتووک کرون اشتات می‌باشد که از بخش قاره‌ای یا

جزیره‌ای قلمرو یک کشور ساحلی خزر عبور می‌کند و بر روی نقشه‌های بزرگ مقیاس که رسماً توسط آن کشور ساحلی مورد شناسایی قرار گرفته، مشخص شده است.

«خطوط مبدأ مستقیم»: خطوط مستقیمی است که نقاط مربوط/مناسب را بر روی خط ساحلی به یکدیگر وصل می‌کند و خط مبدأ را در مکان‌هایی که خط ساحلی مضرس می‌باشد یا در مکانی که در آن حاشیه‌ای از جزایر در امتداد ساحل و در مجاورت نزدیک آن قرار دارد، تشکیل می‌دهد.

روش تعیین خطوط مبدأ مستقیم در موافقت‌نامه جداگانه‌ای بین همه طرف‌ها تعیین خواهد شد. چنانچه شکل ساحل، یک کشور ساحلی را در تعیین آب‌های داخلی‌اش آشکارا در وضعیت نامساعدی قرار دهد، این وضعیت هنگام ایجاد روش فوق به منظور دستیابی به تفاهم میان تمامی طرف‌ها مدنظر قرار خواهد گرفت.

«آب‌های داخلی»: آب‌هایی است که از خطوط مبدأ به طرف ساحل واقع شده‌اند.

«آب‌های سرزمینی»: باریکه‌ای از دریا است که حاکمیت کشور ساحلی بر آن تسری می‌یابد.

«منطقه ماهیگیری»: باریکه‌ای از دریا است که در آن کشور ساحلی از حق انحصاری برداشت منابع زنده آبی برخوردار است.

«پهنه مشترک دریایی»: منطقه‌ای آبی است که در بیرون از حدود خارجی مناطق ماهیگیری واقع شده و استفاده از آن به روی همه طرف‌ها باز است.

«بخش»: قسمت‌هایی از بستر و زیربستر است که به منظور بهره‌برداری از منابع زیربستر و سایر فعالیت‌های اقتصادی مشروع مرتبط با توسعه منابع بستر و زیر بستر بین طرف‌ها تعیین حدود شده است.

«منابع زنده آبی»: ماهی‌ها، نرم‌تنان، سخت‌پوستان، پستانداران و سایر انواع جانوران و گیاهان آبی.

«منابع زنده آبی مشترک»: منابع زنده آبی که مشترکاً توسط طرف‌ها مدیریت می‌شوند.

«برداشت»: هر نوع فعالیتی که هدف از آن برداشت منابع زنده آبی از زیستگاه طبیعی آنها باشد.

«کشتی جنگی»: کشتی متعلق به نیروهای مسلح یکی از طرف‌ها که دارای علائم خارجی متمایز کننده تابعیت آن بوده، تحت فرماندهی افسری است که به‌طور رسمی توسط دولت آن طرف منصوب شده است و نام وی در فهرست خدمات ذیربط یا معادل آن درج گردیده و دارای خدمه‌ای می‌باشد که تابع نظام نیروهای مسلح منظم هستند.

«سامانه بوم‌زیستی دریای خزر»: عناصر هوا، آب و موجودات زنده از جمله انسان می‌باشد که در ارتباط و تأثیر متقابل با یکدیگر در داخل دریای خزر و نیز بخش‌هایی از خشکی که تحت تأثیر مجاورت دریا قرار دارد، می‌باشد.

«آلودگی»: وارد کردن مستقیم یا غیرمستقیم مواد، موجودات زنده یا انرژی در سامانه بوم‌زیستی دریای خزر به وسیله انسان و از جمله از منابع مستقر در خشکی که به اثرات زیانباری از قبیل آسیب به منابع زنده و حیات دریایی، خطرات برای سلامت انسان، ایجاد مانع در فعالیت‌های دریایی از جمله برداشت منابع زنده آبی و سایر استفاده‌های مشروع از دریا، لطمه به کیفیت برای استفاده از آب دریا از لحاظ استفاده از آن و کاهش مطبوعیت آن منجر شود یا احتمال دارد که بشود.

ماده ۲

۱. طرف‌ها طبق این معاهده (کنوانسیون) حاکمیت، حقوق حاکمه و انحصاری و همچنین صلاحیت خود را در دریای خزر اعمال خواهند کرد.
۲. این معاهده (کنوانسیون) حقوق و تعهدات طرف‌ها در مورد استفاده از دریای خزر از جمله آب‌ها، بستر، زیربستر، منابع طبیعی آن و فضای هوایی بر فراز دریا را تعیین و تنظیم خواهد کرد.

ماده ۳

- طرف‌ها فعالیت‌های خود را در دریای خزر طبق اصول زیر انجام خواهند داد:
۱. احترام به حاکمیت، تمامیت ارضی، استقلال و برابری حاکمیت دولت‌ها، عدم توسل به زور یا تهدید به زور، احترام متقابل، همکاری و عدم مداخله در امور داخلی یکدیگر؛
 ۲. استفاده از دریای خزر برای مقاصد صلح‌آمیز، تبدیل آن به منطقه صلح، حسن همجواری، دوستی و همکاری و حل تمامی مسائل مرتبط با دریای خزر از طرق مسالمت‌آمیز؛
 ۳. تضمین امنیت و ثبات در منطقه دریای خزر؛
 ۴. تضمین موازنه پایدار تسلیحات طرف‌ها در دریای خزر، توسعه توانایی‌های نظامی در حدود کفاف معقول با توجه مقتضی به منافع همه طرف‌ها، و بدون لطمه به امنیت یکدیگر؛
 ۵. رعایت تدابیر اعتمادساز توافق شده در زمینه نظامی بر اساس روح پیش‌بینی‌پذیری و شفافیت در راستای مساعی مشترک جهت تحکیم امنیت و ثبات منطقه‌ای، از جمله طبق معاهدات بین‌المللی منعقد شده بین تمامی طرف‌ها؛
 ۶. عدم حضور نیروهای مسلحی که به طرف‌ها تعلق ندارند در دریای خزر؛
 ۷. در اختیار قرار ندادن قلمرو خود توسط هریک از طرف‌ها به سایر دولت‌ها برای ارتکاب تجاوز و انجام سایر اقدامات نظامی علیه هرطرف؛
 ۸. آزادی دریانوردی در خارج از آب‌های سرزمینی هر طرف منوط به رعایت حقوق حاکمه و انحصاری کشورهای ساحلی و رعایت مقررات مربوط وضع شده توسط آنها در مورد فعالیت‌های مشخص شده توسط طرف‌ها؛
 ۹. تضمین ایمنی دریانوردی؛
 ۱۰. حق دسترسی آزاد از دریای خزر به سایر دریاها و اقیانوس و بالعکس، بر اساس اصول و موازین عموماً شناخته شده حقوق بین‌الملل و توافقات بین طرف‌های ذیربط با در نظر گرفتن منافع مشروع طرف گذر (ترانزیت) به منظور ارتقاء تجارت بین‌المللی و توسعه اقتصادی؛
 ۱۱. دریانوردی در، ورود به، و خروج از دریای خزر به‌طور انحصاری توسط کشتی‌های تحت پرچم یکی از طرف‌ها؛
 ۱۲. اعمال موازین و قواعد مورد توافق مربوط به تکثیر و تنظیم استفاده از منابع زنده آبی مشترک؛
 ۱۳. مسئولیت طرف آلوده کننده در قبال خسارت وارده به سامانه بوم‌زیستی دریای خزر؛
 ۱۴. حمایت از محیط‌زیست دریای خزر، حفاظت، احیاء و استفاده معقول از منابع زنده آن؛
 ۱۵. تسهیل تحقیقات علمی در زمینه بوم‌شناسی، حفاظت و استفاده از منابع زنده دریای خزر؛
 ۱۶. آزادی پروازهای عبوری توسط هواپیماهای کشوری طبق مقررات سازمان بین‌المللی هواپیمایی کشوری؛

۱۷. انجام تحقیقات علمی دریایی در خارج از آبهای سرزمینی هر طرف طبق موازین حقوقی مورد توافق طرفها، منوط به رعایت حقوق حاکمه و انحصاری کشورهای ساحلی و رعایت قواعد مربوط وضع شده توسط آنها در مورد انواع معینی از پژوهشها.

ماده ۴

طرفها فعالیت‌های خود در دریای خزر به منظور دریانوردی، برداشت، استفاده و حمایت از منابع زنده آبی، اکتشاف و بهره‌برداری از منابع بستر و زیربستر و همچنین سایر فعالیت‌ها را طبق این معاهده (کنوانسیون)، سایر موافقت‌نامه‌های بین طرفها که منطبق با این معاهده (کنوانسیون) باشد و قوانین ملی خود انجام خواهند داد.

ماده ۵

منطقه آبی دریای خزر به آبهای داخلی، آبهای سرزمینی، مناطق ماهیگیری و پهنه دریایی مشترک تقسیم خواهد شد.

ماده ۶

حاکمیت هر طرف در خارج از قلمرو خشکی و آبهای داخلی آن بر باریکه‌ای از دریای مجاور که آبهای سرزمینی نامیده می‌شود، و همچنین بر بستر و زیر بستر آن و نیز بر فضای هوایی آن تسری خواهد یافت.

ماده ۷

۱. هر طرف عرض آبهای سرزمینی خود را تا محدوده‌ای تعیین خواهد کرد که از ۱۵ مایل دریایی از خطوط مبدأ تعیین شده که طبق این معاهده (کنوانسیون) معین می‌شود، تجاوز نکند.
۲. حد خارجی آبهای سرزمینی خطی خواهد بود که فاصله هر نقطه از آن، از نزدیک‌ترین نقطه خط مبدأ برابر با عرض آبهای سرزمینی باشد.
- به منظور تعیین حد خارجی آبهای سرزمینی، دورترین تأسیسات دائمی بندری که جزء لاینفک سامانه بندر را تشکیل می‌دهد، به‌عنوان بخش تشکیل دهنده ساحل محسوب خواهد شد. تأسیسات دور از ساحل و جزایر مصنوعی به‌عنوان تأسیسات دائمی بندری محسوب نخواهد شد.
- حد خارجی آبهای سرزمینی مرز دولتی خواهد بود.
۳. تعیین حدود آبهای داخلی و سرزمینی بین کشورهای دارای سواحل مجاور با توافق بین آن دولت‌ها با در نظر گرفتن اصول و موازین حقوق بین‌الملل انجام خواهد شد.

ماده ۸

۱. تعیین حدود بستر و زیربستر دریای خزر به بخش‌ها از طریق توافق بین کشورهای با سواحل مجاور و مقابل، با در نظر گرفتن اصول و موازین عموماً شناخته شده حقوق بین‌الملل به منظور قادر ساختن آن دولت‌ها به

اعمال حقوق حاکمه خود در بهره‌برداری از منابع زیربستر و سایر فعالیت‌های اقتصادی مشروع مرتبط با توسعه منابع بستر و زیربستر انجام خواهد شد.

۲. کشور ساحلی برای احداث، و نیز تجویز و تنظیم مقررات برای احداث، عملیات و استفاده از جزایر مصنوعی، تأسیسات و سازه‌ها در داخل بخش خود، از حق انحصاری برخوردار خواهد بود. کشور ساحلی می‌تواند در صورت لزوم حریم‌های ایمنی در اطراف جزایر مصنوعی، تأسیسات و سازه‌ها به منظور تضمین ایمنی دریانوردی و ایمنی جزایر مصنوعی، تأسیسات و سازه‌ها ایجاد نماید. عرض حریم‌های ایمنی از ۵۰۰ متر در اطراف آنها که از هر نقطه از لبه خارجی این جزایر مصنوعی، سازه‌ها و تأسیسات اندازه‌گیری می‌شود بیشتر نخواهد بود.

مختصات جغرافیایی چنین سازه‌هایی و گستره حریم‌های ایمنی باید به همه طرف‌ها اعلام شود.

۳. تمام کشتی‌ها باید این حریم‌های ایمنی را رعایت کنند.

۴. اعمال حقوق حاکمه کشور ساحلی به موجب بند (۱) این ماده نباید به نقض حقوق و آزادی‌های سایر طرف‌ها مصرح در این معاهده (کنوانسیون) یا ایجاد اختلال ناروا برای تحقق آنها منجر شود.

ماده ۹

۱. هر طرف در مجاورت آب‌های سرزمینی، یک منطقه ماهیگیری به عرض ۱۰ مایل دریایی را تعیین خواهد کرد.

تعیین حدود مناطق ماهیگیری بین کشورهای دارای سواحل مجاور به موجب توافق بین آن دولت‌ها و با در نظر گرفتن اصول و موازین حقوق بین‌الملل انجام خواهد شد.

۲. هر طرف در منطقه ماهیگیری خود از حق انحصاری برداشت منابع زنده آبی طبق این معاهده (کنوانسیون)، موافقت‌نامه‌های جداگانه منعقد شده توسط طرف‌ها براساس معاهده (کنوانسیون) و قوانین ملی خود برخوردار خواهد بود.

۳. طرف‌ها بر اساس این معاهده (کنوانسیون) و سازکارهای بین‌المللی، کل صید مجاز منابع زنده آبی مشترک در دریای خزر را مشترکاً تعیین و آن را به سهمیه‌های ملی تقسیم خواهند کرد.

۴. چنانچه یکی از طرف‌ها امکان برداشت تمامی سهمیه خود از کل صید مجاز را نداشته باشد، می‌تواند از طریق انعقاد موافقت‌نامه‌های دوجانبه یا از طریق ترتیبات دیگر طبق قوانین ملی خود، دسترسی به باقیمانده سهم خود از کل صید مجاز را به طرف‌های دیگر اعطاء کند.

۵. شرایط و شیوه‌های برداشت منابع زنده آبی مشترک در دریای خزر طبق موافقت‌نامه جداگانه منعقد شده توسط همه طرف‌ها تعیین خواهد شد.

ماده ۱۰

۱. کشتی‌های تحت پرچم طرف‌ها از آزادی دریانوردی در فراسوی محدوده‌های خارجی آب‌های سرزمینی طرف‌ها برخوردار خواهند بود. آزادی دریانوردی طبق مفاد این معاهده (کنوانسیون) و سایر موافقت‌نامه‌های سازگار بین طرف‌ها، بدون لطمه به حقوق حاکمه و انحصاری طرف‌ها به گونه‌ای که در این معاهده (کنوانسیون) مشخص شده است، اعمال خواهد شد.

۲. هر طرف نسبت به کشتی‌های تحت پرچم طرف‌های دیگر که به حمل کالا یا مسافر و بار اشتغال دارند یا یدک‌کشی یا عملیات نجات را انجام می‌دهند، همان رفتاری را خواهد داشت که با کشتی‌های تحت تابعیت خود در مورد دسترسی آزاد به بنادر خود در دریای خزر، استفاده از آنها برای بارگیری و تخلیه کالا، سوار و پیاده کردن مسافران، پرداخت کرایه برحسب تن (تناژ) و سایر حقوق و عوارض بندری، استفاده از خدمات دریانوردی و اجرای فعالیت‌های منظم بازرگانی دارد.

۳. نظام تعیین شده در بند (۲) این ماده در مورد بنداری در دریای خزر که بر روی کشتی‌های تحت پرچم طرف‌ها باز می‌باشند، اعمال خواهد شد.

۴. طرف‌ها از دریای خزر به سایر دریاها و اقیانوس حق دسترسی آزاد و بازگشت خواهند داشت. به این منظور طرف‌ها از آزادی گذر (ترانزیت) برای تمام وسایل حمل و نقل خود از طریق قلمروهای طرف‌های گذری (ترانزیت) برخوردار خواهند بود.

شرایط و شیوه‌های مربوط به چنین دسترسی‌ای به موجب موافقت‌نامه‌های دوجانبه میان طرف‌های مربوط و طرف‌های گذر (ترانزیت)، یا در صورت نبود چنین موافقت‌نامه‌هایی، بر اساس قوانین داخلی طرف گذر (ترانزیت) تعیین خواهد شد.

طرف‌های گذر (ترانزیت) در اعمال حاکمیت کامل بر قلمرو خود، حق خواهند داشت کلیه تدابیر ضروری را اتخاذ نمایند تا تضمین کنند که حقوق و تسهیلاتی که در این بند برای طرف‌ها پیش‌بینی شده به هیچ وجه به منافع مشروع طرف گذر (ترانزیت) لطمه‌ای وارد نمی‌کند.

ماده ۱۱

۱. کشتی‌های تحت پرچم طرف‌ها می‌توانند برای منظورهای زیر در آب‌های سرزمینی دریانوردی کنند:
الف) عبور از این آب‌ها بدون وارد شدن به آب‌های داخلی یا توقف در لنگرگاه یا تأسیسات بندری خارج از آب‌های داخلی؛
یا

ب) عزیمت به سوی آب‌های داخلی یا خروج از آن یا توقف در لنگرگاه یا تأسیسات بندری.
۲. شرایط و شیوه‌های عبور کشتی‌های جنگی، زیردریایی‌ها و سایر وسایل نقلیه زیرآبی از آب‌های سرزمینی بر اساس موافقت‌نامه‌هایی بین دولت صاحب پرچم و کشور ساحلی یا در صورت نبود چنین موافقت‌نامه‌هایی، بر اساس قوانین کشور ساحلی تعیین خواهد شد.

چنانچه ورود کشتی جنگی به آب‌های سرزمینی به دلیل حوادث قوه قاهره یا حالت اضطرار یا برای کمک‌رسانی به اشخاص، کشتی‌ها یا هواپیماهای در وضعیت اضطرار، ضرورت یابد، فرمانده کشتی جنگی هنگام نزدیک شدن به آب‌های سرزمینی موضوع را به اطلاع کشور ساحلی خواهد رساند و ورود در مسیری انجام خواهد شد که توسط فرمانده کشتی جنگی تعیین می‌شود و مورد موافقت کشور ساحلی قرار می‌گیرد. بلافاصله پس از رفع چنین وضعیتی، کشتی جنگی باید فوری آب‌های سرزمینی را ترک کند.

شرایط و شیوه‌های ورود کشتی‌های جنگی به آب‌های داخلی به دلیل حوادث قوه قاهره یا حالت اضطرار یا برای کمک‌رسانی به اشخاص، کشتی‌ها یا هواپیماهای در وضعیت اضطرار بر اساس موافقت‌نامه‌های بین

دولت صاحب پرچم و کشور ساحلی یا در صورت نبود چنین موافقت‌نامه‌هایی، بر اساس قوانین کشور ساحلی تعیین خواهد شد.

۳. عبور از آب‌های سرزمینی نباید مخل صلح، نظم حسنه یا امنیت کشور ساحلی باشد. عبور از آب‌های سرزمینی باید به‌طور پیوسته و سریع باشد. چنین عبوری طبق این معاهده (کنوانسیون) انجام خواهد شد.

۴. کشتی‌های جنگی، زیر دریایی‌ها و سایر وسایل نقلیه زیرآبی یک طرف که بر اساس شرایط و شیوه‌های مذکور در بند (۲) این ماده از آب‌های سرزمینی عبور می‌کنند، حق توقف در بنادر و لنگرانداختن در داخل آب‌های سرزمینی طرف دیگر را نخواهند داشت، مگر در صورتی که آنها مجوز مناسبی داشته باشند یا به علت حادثه قوه قاهره یا حالت اضطرار یا برای کمک‌رسانی به اشخاص، کشتی‌ها و هواپیماهای در حالت اضطرار نیاز داشته باشند که چنین کنند.

۵. زیردریایی‌ها و سایر وسایل نقلیه زیرآبی یک طرف هنگام عبور از آب‌های سرزمینی طرف دیگر ملزم خواهند بود بر روی سطح حرکت نمایند و پرچم خود را به اهتزاز درآورند.

۶. عبور از آب‌های سرزمینی در صورت ارتکاب هر یک از فعالیت‌های زیر، مخل صلح، نظم حسنه یا امنیت کشور ساحلی تلقی خواهد شد:

الف) تهدید یا توسل به زور علیه حاکمیت، تمامیت ارضی یا استقلال سیاسی کشور ساحلی یا به هر گونه دیگری ناقض اصول حقوق بین‌الملل مندرج در منشور سازمان ملل متحد؛

ب) هرگونه رزمایش یا تمرین با هر نوع تسلیحات؛

پ) هرگونه اقدام با هدف جمع‌آوری اطلاعات به زیان توان دفاعی یا امنیت کشور ساحلی؛

ت) هرگونه عمل تبلیغاتی با هدف اثرگذاری بر توان دفاعی یا امنیت کشور ساحلی؛

ث) پرتاب، فرودآوردن یا بر روی عرشه سوار کردن هر نوع هواپیما یا ادوات نظامی و پایش (کنترل) نمودن آن؛

ج) شناورسازی، به زیر آب بردن یا بر روی عرشه سوار کردن هر گونه ادوات نظامی و پایش (کنترل) نمودن آن؛

چ) بارگیری یا تخلیه هر گونه کالا یا ارز، سوار کردن یا پیاده کردن هر شخص برخلاف قوانین و مقررات گمرکی، مالی، مهاجرتی یا بهداشتی کشور ساحلی؛

ح) هرگونه اقدام آلودگی عمدی و جدی مغایر با این معاهده (کنوانسیون)؛

خ) هرگونه فعالیت ماهیگیری؛

د) انجام فعالیت‌های تحقیقاتی یا آبنگاری؛

ذ) هر اقدامی با هدف ایجاد اختلال در هر سامانه ارتباطی یا هرگونه تسهیلات یا تأسیسات دیگر کشور ساحلی؛

ر) هرگونه فعالیت دیگری که ارتباط مستقیمی با عبور از آب‌های سرزمینی نداشته باشد.

۷. هر طرف می‌تواند در آب‌های سرزمینی خود، اقدامات لازم را برای جلوگیری از عبور از آب‌های سرزمینی که ناقض شرایط مذکور در این ماده باشد به عمل آورد.

۸. هر طرف می‌تواند طبق مفاد این معاهده (کنوانسیون) و سایر موازین حقوق بین‌الملل، قوانین و مقرراتی را در باره عبور از آب‌های سرزمینی از جمله در خصوص تمام یا هر یک از موارد زیر وضع کند:

- الف) ایمنی دریانوردی و تنظیم ترافیک دریایی؛
- ب) حفاظت از سامانه‌های کمک دریانوردی و تجهیزات و نیز سایر تجهیزات یا تأسیسات؛
- پ) حفاظت از بافه‌ها و خطوط لوله؛
- ت) حفظ منابع زنده دریا؛
- ث) جلوگیری از نقض قوانین و مقررات ماهیگیری کشور ساحلی؛
- ج) حفاظت محیط‌زیست کشور ساحلی و جلوگیری، کاهش و واپایش (کنترل) آلودگی آن؛
- چ) تحقیقات علمی دریایی و نقشه‌برداری‌های آبنگاری؛
- ح) جلوگیری از نقض قوانین و مقررات گمرکی، مالی، مهاجرتی یا بهداشتی کشور ساحلی؛
- خ) تضمین امنیت ملی.
۹. هر طرف تمام قوانین و مقررات مربوط به عبور از آب‌های سرزمینی خود را به‌طور مقتضی منتشر خواهد کرد.
۱۰. کشتی‌های تحت پرچم طرف‌ها هنگام عبور از آب‌های سرزمینی، تمامی قوانین و مقررات کشور ساحلی مربوط به چنین عبوری را رعایت خواهند کرد.
۱۱. هر طرف می‌تواند در صورت ضرورت و با توجه به ایمنی دریانوردی از کشتی‌های تحت پرچم سایر طرف‌ها که از آب‌های سرزمینی آن عبور می‌کنند بخواهد که از خطوط دریایی و طرح‌های تفکیک تردد که ممکن است برای تنظیم عبور کشتی‌ها از آب‌های سرزمینی خود تعیین کرده یا مقرر داشته است، استفاده کنند.
۱۲. کشور ساحلی همچنین حق خواهد داشت در مورد کشتی‌هایی که عازم آب‌های داخلی هستند یا قصد توقف در تجهیزات بندری خارج از آب‌های داخلی را دارند، برای جلوگیری از هرگونه نقض شرایطی که پذیرش کشتی‌های مذکور در آب‌های داخلی یا چنین توقیفی منوط به آن گردیده است، اقدامات ضروری را به عمل آورد.
۱۳. هر طرف می‌تواند بدون تبعیض در شکل یا در واقع علیه کشتی‌های تحت پرچم سایر طرف‌ها، در مناطق مشخص شده‌ای از آب‌های سرزمینی خود، عبور آن کشتی‌ها را موقتاً به حالت تعلیق درآورد، منوط به آن که چنین تعلیقی برای حفظ امنیت آن حیاتی باشد.
- چنین تعلیقی تنها پس از انتشار مقتضی قابل اعمال خواهد بود.
۱۴. چنانچه کشتی جنگی یا کشتی دولتی که برای مقاصد غیرتجاری مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد، قوانین و مقررات کشور ساحلی درباره عبور از آب‌های سرزمینی را رعایت نکند و هرگونه درخواست رعایت آن قوانین و مقررات را نادیده گیرد، طرف مربوط می‌تواند از کشتی مزبور بخواهد که فوری آب‌های سرزمینی آن را ترک کند.
۱۵. طرف صاحب پرچم بابت هرگونه ضرر یا خسارت وارده به طرف دیگر ناشی از عدم رعایت قوانین و مقررات کشور ساحلی در خصوص عبور از آب‌های سرزمینی خود، ورود به این آب‌ها و لنگرانداختن در آنجا یا عدم رعایت مفاد این معاهده (کنوانسیون) یا سایر موازین حقوق بین‌الملل توسط کشتی جنگی یا سایر کشتی‌های دولتی که به امور غیرتجاری می‌پردازند، مسئولیت بین‌المللی دارد.

۱۶. هیچ یک از طرف‌ها مانع عبور کشتی‌های تحت پرچم سایر طرف‌ها از آب‌های سرزمینی خود نخواهد گردید، مگر در مواقعی که طبق این معاهده (کنوانسیون)، یا قوانین و مقررات منطبق با آن وضع شده است، عمل می‌کند. به ویژه یک طرف:

الف) الزاماتی بر کشتی‌های تحت پرچم سایر طرف‌ها که اثر عملی آن نفی یا ایراد لطمه توجیه‌ناپذیر بر حق عبور از آب‌های سرزمینی آن باشد، وضع نخواهد کرد؛
یا

ب) در شکل یا در واقع علیه کشتی‌های تحت پرچم دیگر طرف‌ها یا علیه کشتی‌هایی که به حمل بار به هر دولتی با برعکس یا از طرف آن می‌پردازد، تبعیض قائل نخواهد شد.
چنانچه هر طرف از هرگونه خطری برای دریانوردی در آب‌های سرزمینی خود آگاه شود، آن را به‌طور مناسب اطلاع‌رسانی خواهد کرد.

ماده ۱۲

۱. هر طرف بر کشتی‌های تحت پرچم خود در دریای خزر اعمال صلاحیت خواهد کرد.
۲. هر طرف در بخش خود بر جزایر مصنوعی، تأسیسات، سازه‌ها، بافه‌ها و خطوط لوله زیردریایی خود، اعمال صلاحیت خواهد کرد.
۳. هر طرف به منظور اعمال حاکمیت و حقوق حاکمه خود در بهره‌برداری از زیربستر و سایر فعالیت‌های اقتصادی مشروع مرتبط با توسعه منابع بستر و زیر بستر و حقوق انحصاری در برداشت منابع زنده آبی و همچنین به منظور حفظ و مدیریت چنین منابعی در منطقه ماهیگیری خود، می‌تواند تدابیری در خصوص کشتی‌های سایر طرف‌ها از جمله سوار شدن بر آنها، بازرسی، تعقیب فوری، بازداشت، توقیف و رسیدگی قضایی که ممکن است برای تضمین رعایت قوانین و مقررات آن ضروری باشد، اتخاذ نماید.
لازم است به کارگیری تدابیر مصرح در این بند مستدل باشد. در صورتی که تدابیر اعمال شده فاقد توجیه باشد، هر گونه زیان و خسارت وارده به کشتی جبران خواهد شد.
اقداماتی از قبیل سوار شدن، بازرسی، تعقیب فوری و بازداشت، منحصراً توسط نمایندگان صلاحیتدار مراجع دولتی طرف‌های حاضر بر روی عرشه کشتی‌های جنگی یا هواپیمای نظامی یا سایر کشتی‌ها یا هواپیماهای دارای علائم خارجی که به وضوح مشخص‌کننده این است که آنها در خدمت دولت می‌باشند و مجاز به این منظور هستند، می‌تواند انجام گیرد.
۴. به استثنای موارد مشخص شده در ماده (۱۱)، هیچ چیز در این معاهده (کنوانسیون) به مصونیت کشتی‌های جنگی و کشتی‌های دولتی که برای مقاصد غیرتجاری مورد استفاده قرار می‌گیرند، خدشه‌ای وارد نمی‌سازد.

ماده ۱۳

۱. هر طرف در اعمال حاکمیت خود از حق انحصاری وضع قواعد، تجویز و انجام تحقیقات علمی دریایی در آب‌های سرزمینی خود برخوردار خواهد بود. کشتی‌های تحت پرچم طرف‌ها می‌توانند تحقیقات علمی دریایی را در محدوده آب‌های سرزمینی یک طرف صرفاً با مجوز کتبی و طبق شرایطی که آن دولت می‌تواند تعیین کند، انجام دهند.

۲. هر طرف در اعمال صلاحیت خود از حق انحصاری برای وضع قواعد، تجویز و انجام تحقیقات علمی دریایی مربوط به منابع زنده آبی در منطقه ماهیگیری خود و نیز تحقیقات علمی دریایی مربوط به اکتشاف و استخراج منابع بستر و زیربستر در بخش خود برخوردار خواهد بود. کشتی‌های تحت پرچم طرف‌ها می‌توانند چنین تحقیقاتی را در منطقه ماهیگیری و بخش یک طرف صرفاً با مجوز کتبی آن طرف و طبق شرایطی که آن طرف می‌تواند تعیین کند، انجام دهند.
۳. شرایط و شیوه‌های صدور مجوزها توسط هر طرف طبق قوانین ملی آن تعیین خواهد شد و به‌طور مقتضی به اطلاع سایر طرف‌ها خواهد رسید.
۴. در اتخاذ تصمیم در مورد صدور مجوزهای انجام تحقیقات علمی دریایی طبق بندهای (۱) و (۲) این ماده، نباید تأخیر یا امتناع غیرموجهی وجود داشته باشد.
۵. فعالیت‌های پژوهشی علمی دریایی موضوع این ماده برای فعالیت‌های طرف‌ها در اعمال حقوق حاکمه و انحصاری آنان که در این معاهده (کنوانسیون) پیش‌بینی شده است، موانع توجیه‌ناپذیر ایجاد نخواهد کرد.
۶. طرفی که تحقیقات علمی دریایی را انجام می‌دهد حق شرکت یا داشتن نماینده را برای طرفی که مجوز انجام چنین تحقیقاتی را طبق بندهای (۱) و (۲) این ماده صادر کرده است، به ویژه اگر این تحقیقات از روی عرشه کشتی امکان‌پذیر باشد، بدون پرداخت هیچ دستمزدی به دانشمندان طرف اجازه دهنده و بدون تعهد آن طرف در مشارکت در هزینه‌های تحقیق تضمین خواهد کرد.
۷. طرفی که تحقیقات علمی دریایی را طبق بندهای (۱) و (۲) این ماده انجام می‌دهد، پس از تکمیل آن نتایج و یافته‌های بدست آمده را به طرف مجوز دهنده این تحقیقات، ارائه خواهد کرد و همچنین دسترسی به کلیه داده‌ها و نمونه‌های بدست آمده در چارچوب این تحقیق را را برای آن طرف فراهم خواهد کرد.
۸. هر طرف حق خواهد داشت خواستار تعلیق یا توقف هر فعالیت تحقیقاتی علمی دریایی در حال انجام در آب‌های سرزمینی خود شود.
۹. طرفی که اجازه تحقیقات علمی دریایی را که طبق بند (۲) این ماده انجام می‌شود، صادر کرده است، حق خواهد داشت در یکی از موارد زیر خواستار تعلیق یا توقف آن گردد:
- الف) فعالیت‌های تحقیقاتی طبق اطلاعات ارائه شده که مبنای صدور مجوز بوده است، انجام نشود؛
- ب) فعالیت‌های تحقیقاتی به گونه‌ای انجام شود که شرایط مقرر شده را نقض کند؛
- پ) قصور در رعایت یکی از مفاد این ماده در اجرای طرح (پروژه) تحقیقاتی؛
- ت) تعلیق یا توقف مزبور برای تضمین امنیت آن طرف حیاتی باشد.
۱۰. کشتی‌های تحت پرچم طرف‌ها حق خواهند داشت تحقیقات علمی دریایی را در ماورای حدود خارجی آب‌های سرزمینی با رعایت بندهای (۲) و (۳) این ماده انجام دهند.
۱۱. تحقیقات علمی دریایی دوجانبه و چندجانبه به موجب موافقت‌نامه میان طرف‌های ذیربط انجام خواهد شد.

ماده ۱۴

۱. طرف‌ها می‌توانند نسبت به تعبیه بافه‌ها و خطوط لوله زیردریایی در بستر دریای خزر اقدام کنند.

۲. طرف‌ها می‌توانند نسبت به تعبیه خطوط لوله سراسری زیردریایی بر روی بستر دریای خزر اقدام کنند، مشروط بر آنکه طرح‌های (پروژه‌های) آنها با استانداردهای زیست‌محیطی و الزامات مندرج در موافقت‌نامه‌های بین‌المللی که طرف‌ها عضو آن هستند از جمله معاهده (کنوانسیون) چارچوب حفاظت از محیط‌زیست دریایی دریای خزر و اسناد الحاقی (پروتکل‌های) مربوط آن مطابقت داشته باشد.

۳. مسیرهای بافه‌ها و خطوط لوله زیردریایی بر اساس توافق با طرفی که قرار است بافه یا خط لوله از بخش بستر آن عبور کند، تعیین خواهد شد.

۴. مختصات جغرافیایی نواحی در امتداد مسیرهای عبور بافه‌ها و خطوط لوله‌های زیردریایی، در جاهایی که لنگراندازی، صید ماهی با ادوات صید نزدیک بستر، عملیات‌های زیر آب و لایروبی و دریانوردی با لنگر لایروبی مجاز نمی‌باشد، توسط کشور ساحلی که این بافه‌ها و خطوط از بخش آن کشور عبور کرده‌اند به اطلاع تمام طرف‌ها خواهد رسید.

ماده ۱۵

۱. طرف‌ها متعهد به حمایت و حفاظت از سامانه بوم‌زیستی دریای خزر و تمام عناصر آن خواهند بود.

۲. طرف‌ها مشترکاً یا منفرداً به منظور حفاظت از تنوع زیستی، حمایت، احیاء و مدیریت پایدار و بخردانه منابع زنده دریای خزر و جلوگیری، کاهش و واپایش (کنترل) آلودگی دریای خزر از هر منبع، تمام تدابیر لازم را اتخاذ و با یکدیگر همکاری خواهند کرد.

۳. هر فعالیتی که موجب لطمه به تنوع زیستی دریای خزر گردد، ممنوع خواهد بود.

۴. طرف‌ها در قبال هر گونه آسیب به سامانه بوم‌زیستی دریای خزر به موجب موازین حقوق بین‌الملل مسئول خواهند بود.

ماده ۱۶

همکاری طرف‌ها در دریای خزر با اشخاص حقیقی و حقوقی دولت‌های غیرعضو این معاهده (کنوانسیون) و همچنین با سازمان‌های بین‌المللی، طبق مفاد این معاهده (کنوانسیون) انجام خواهد شد.

ماده ۱۷

طرف‌ها به منظور مبارزه با دهشت‌افکنی (تروریسم) بین‌الملل و تأمین مالی آن، قاچاق اسلحه، مواد مخدر، مواد روانگردان و پیش‌سازهای آنها، همچنین صید غیر مجاز و پیشگیری و مقابله با قاچاق مهاجران از طریق دریا و سایر جرایم در دریای خزر با یکدیگر همکاری خواهند کرد.

ماده ۱۸

۱. مفاد این معاهده (کنوانسیون) می‌تواند با توافق تمامی طرف‌ها اصلاح یا تکمیل شود.

۲. اصلاحیه‌ها و الحاقیه‌های این معاهده (کنوانسیون) جزء لاینفک معاهده (کنوانسیون) خواهد بود و در قالب اسناد الحاقی (پروتکل‌های) جداگانه‌ای تنظیم خواهد شد که از تاریخ دریافت پنجمین اطلاعیه مبنی بر

تکمیل تشریفات داخلی مورد نیاز طرف‌ها برای لازم‌الاجرا شدن آنها توسط امین اسناد، لازم‌الاجرا خواهد شد.

ماده ۱۹

طرف‌ها به منظور تضمین اجرای مؤثر معاهده (کنوانسیون) و بررسی همکاری‌ها در دریای خزر، سازکار رایزنی‌های پنج‌جانبه منظم در سطح بالا، تحت سرپرستی وزارتخانه‌های امور خارجه خود تأسیس خواهند کرد که حداقل یک بار در سال به‌طور چرخشی در یکی از کشورهای ساحلی طبق آیین‌کار توافق شده، برگزار خواهد شد.

ماده ۲۰

این معاهده (کنوانسیون) بر حقوق و تعهدات طرف‌ها ناشی از سایر معاهده‌های بین‌المللی که در آن عضو هستند، تأثیر نخواهد داشت.

ماده ۲۱

۱. اختلاف‌ها و مناقشه‌های راجع به تفسیر و اجرای این معاهده (کنوانسیون) توسط طرف‌ها از طریق رایزنی‌ها و مذاکرات حل و فصل خواهد شد.
۲. هر گونه اختلاف بین طرف‌ها در رابطه با تفسیر یا اجرای این معاهده (کنوانسیون) که طبق بند (۱) این ماده حل و فصل نشود، می‌تواند با صلاحدید طرف‌ها برای حل و فصل به سایر روش‌های مسالمت‌آمیز که در حقوق بین‌الملل پیش‌بینی شده، ارجاع شود.

ماده ۲۲

این معاهده (کنوانسیون) منوط به تصویب می‌باشد. اسناد تصویب نزد جمهوری قزاقستان که به‌عنوان امین معاهده (کنوانسیون) عمل می‌کند، تودیع خواهد شد. این معاهده (کنوانسیون) در تاریخ دریافت پنجمین سند تصویب توسط امین اسناد، لازم‌الاجرا خواهد شد.

ماده ۲۳

۱. امین اسناد تاریخ تودیع هر سند تصویب، تاریخ لازم‌الاجرا شدن معاهده (کنوانسیون) و تاریخ لازم‌الاجرا شدن اصلاحیه‌ها و الحاقیه‌های آن را به اطلاع طرف‌ها خواهد رساند.
۲. این معاهده (کنوانسیون) طبق ماده ۱۰۲ منشور سازمان ملل متحد توسط امین اسناد به ثبت خواهد رسید.

ماده ۲۴

این معاهده (کنوانسیون) با توجه به ماهیت آن، محدودیت زمانی نخواهد داشت.

این معاهده (کنوانسیون) در تاریخ ۲۱ مرداد ۱۳۹۷ هجری شمسی برابر با ۱۲ آگوست ۲۰۱۸ میلادی در شهر آکتائو در یک نسخه اصلی به زبان‌های آذربایجانی، فارسی، قزاقی، روسی، ترکمنی و انگلیسی منعقد شده که تمامی متون دارای اعتبار یکسان می‌باشند.

طرف‌ها در صورت بروز هرگونه اختلاف، به متن انگلیسی مراجعه خواهند نمود.

نسخه اصلی نزد امین اسناد تودیع خواهد شد. امین اسناد رونوشت مصدق معاهده (کنوانسیون) را برای تمامی طرف‌ها ارسال خواهد کرد.

